

B. FRENZEL, M. PÉCSI & A. A. VELICHKO (eds.):

**Atlas of Paleoclimates and Paleoenvironments of
the Northern Hemisphere
Late Pleistocene - Holocene**

(Budapest - Stuttgart, 1992)

A természeti környezettel foglalkozó tudományok egyre inkább interdiszciplinárisan közelítik meg feladataikat, így gyakran nehéz külön választani a természetföldrajz, klimatológia, talajtan, stb. szorosan vett témaköreit, mikor egy olyan feladat megoldásáról van szó, amely térben vagy időben integrálva veti fel a kérdéseket.

Fentiek alapján különösen fontos az olyan kiadvány, amely földtani alapul szolgálhat a jelenlegi geográfiai, talajtani és egyéb felmérésekhez, mégpedig úgy, hogy azok természeti előzményeit, a végbement folyamatokat is hosszabb távon vizsgálja. Ilyen igénnyel készült el a paleoklimatikus és környezeti viszonyok atlasza az északi félgömbre vonatkozóan a késői pleisztocén és holocén időszakában.

A korszerű és példás kivitelezésű atlaszt szerzői kollektíva készítette és három koordinátor szerkesztésében került kiadásra a Nemzetközi Negyedkori Kutatások Szövetségének, a Magyar Tudományos Akadémiának, a Mainz-i Tudományok és Irodalom Akadémiájának, valamint a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának közreműködésé-

vel. A publikáció a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézetének, valamint a Gustav Fischer Kiadónak (Stuttgart-Jena-New York) közös tevékenysége eredményeként jelent meg.

Az atlasz igényes munka, 35 nagyoldalas színes térképet tartalmaz az északi hemiszféráról, de emellett közel 80 oldal magyarázó szöveg, kontribúció és irodalomjegyzék teszi teljesebbé és érthetőbbé az anyagot.

Az első rész 9 térképpel az utolsó interglaciális időszak növényzeti és meteorológiai adatait tünteti fel. Ezt követően i.e. 35 000-től 25 000-ig. Ezen adatok jelentős részét illusztrálja a második rész 5 térképpel.

A harmadik rész ugyancsak 11 térképpel az utolsó eljegesedés maximális lehűlését mutatja be i.e. 20 000-től 18 000-ig. Ezek a térképek már közvetlenebb jelentőséggel is bírnak a mai helyzet értelmezése szempontjából, ugyanis, például az eljegesedés mai területei összevethetők az akkori állapottal, ugyanez vonatkozik a növényzetre is, amelyet az 55. és 57. oldal térképei tüntetnek fel és ezekből érdekes követ-

keztetések vonhatók le az ökoszisztémák változásaiban.

Figyelemre méltó az atlasz 4. részében a 61. és 63. oldalon látható két térkép, amelyek az emlős állatok és az ember vonatkozásában közlik azok feltételezett elhelyezkedését i.e. 24 000 és 12 000 között. Természetesen nem adhat például az emberi faj elterjedését mutató térkép többet, mint annak megjelenítését, hogy az északi féltekén hol volt alkalmas, hol volt kevésbé alkalmas és hol volt alkalmatlan a terület az ember számára.

A holocén korszakban, amelyet i.e. 7 000 és 5 500 közé tesznek a szerzők, részletesen bemutatják a hőmérséklet és a csapadék adatait, amelyek már jóval közvetlenebb valószínűséggel köthetők a mai vizsgálatokhoz, mint az ezt megelőző földtani korok adatai.

A magyarózó rész bevezetése után ugyanazt a szerkezetet követi, mint a térképek és ugyanolyan fejezetekre oszlik. A magyarózó szöveg mellett igen értékes táblázat- és ábraanyagot is tartalmaz, így pl. az atmoszféra széndioxid-tartalmának változásait a legutóbbi glaciális ciklus folyamán.

Ugyancsak bemutatja a magyarózó rész azokat a földrajzi pontokat, amelyek az atlasz összeállításához szolgáltatott adatokat.

Ebben a részben széles szerzői kollektíva vett részt, felölelvén számos szakterületet és országot.

Külön ki kell emelni a magyarózó részből a PÉCSI MÁRTON által írt fejezetet, amely a lösznek az utolsó glaciális időszakban játszott szerepét és képződését tartalmazza.

Érdekes fejezet e részben O. Soffe munkája is, amely az emberi településekkel foglalkozik az amerikai földrészben i.e. 24 000 és 15 000 között.

Az atlaszt igen gazdag irodalomjegyzék, tárgymutató és a közel száz résztvevő név- és címjegyzéke egészíti ki.

A kiadvány számos szakterület művelői, sőt a környezet kérdéseivel foglalkozó döntéshozók és politikusok részére is tudományosan megalapozott, széles körű és mind elméletileg mind gyakorlatilag jól hasznosítható anyagot tartalmaz.

SZABOLCS ISTVÁN
MTA Talajtani és Agrokémiai
Kutató Intézete, Budapest

Érkezett: 1992. augusztus 1.